

Multiconsult
v/ Kristine Lilleng Walløe
Nedre Skøyen vei 2
0276 Oslo

Bergen, 10.11.2016

Flomreduserende tiltak - ja gjerne. Kraftproduksjon i et varig vernet vassdrag med status som nasjonalt laksevassdrag – NEI TAKK!

FNF Hordaland støtter Voss Kommune og NVE sin målsetting om å identifisere og utgreie flomreduserende tiltak som vil sikre innbyggere og økonomiske verdier langs Vossovassdraget. Vangen på Voss har historisk vært utsatt for flomsituasjoner, sist og størst var flommen i 2014 som ble kategorisert som en 200 årsflom. Frekvensen for slike flommer er vurdert til å øke grunnet forventninger om et fremtidig våtere klima.¹ Vårt hovedbudskap er at mulighetene som presenteres må kunne gjennomføres innenfor rammene som gis av at øvre del av Vossovassdraget er inkludert i Verneplan for vassdrag (inkludert i 1986 (III)) og at Vossovassdraget har status som nasjonalt laksevassdrag (Voss kommune støttet inkludering av Vosso som nasjonalt laksevassdrag i 2006)². Det er viktig å påpeke at grunnlaget for å opprette verneplan for vassdrag var nettopp de store inngrepene som vannkraftutbygging hadde påført Norges unike vassdragsnatur og behovet for å verne et representativt utvalg mot slik utbygging.³

Er det åpnet for vannkraftutbygging i vernede vassdrag?

I innstillingen til energimeldingen «Kraft til endring» åpnet man for at i «forbindelse med forebygging av flom i spesielt utsatte flom- og skredområder **kan** være aktuelt å igangsette tiltak, herunder konsesjonsbehandling, også i verna vassdrag». Samtidig i samme innstilling i avsnittet før påpekes det at «Flertallet vil understreke at verdiene i vernede vassdrag skal ivaretas gjennom bestemmelser i vannressursloven, naturmangfoldloven og etter plan og bygningsloven. Flertallet understreker at verneplanen er en **bindende** instruks, vedtatt av Stortinget, som innebærer at det ikke gis konsesjon til vannkraft i vernede vassdrag.»⁴

La oss se på et eksempel for å illustrere. BKK og Voss Energi har foreslått vannkraftutbygging i Raundalselva OG en flomtunnel som leder vannet fra Raundalselva til Granvinsfjorden.⁵ Det er uheldig at man fremmer «gamle» utbyggingsforslag i et vernet vassdrag på siden av en mulighetsstudie og ikke som

¹ NVE 2015 «Flomberegning for Vosso (062.Z)

² St.prp. nr. 32 (2006–2007) Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder <https://www.regjeringen.no/contentassets/0cd46706c4544870a2579212d980726e/no/pdfs/stp200620070032000dddpdfs.pdf>

³ Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-1078-vernede-vassdrag/id425432/>

⁴ Innst. 401 S – 2015–2016, s31-32, <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2015-2016/inns-201516-401.pdf>

⁵ «Vil hinder nye storflommer på Voss» BKK 1.09.2016, <https://www.bkk.no/vannkraft/vil-hindre-nye-storflommer-paa-voss>

en del av en. Kraftverket har liten eller ingen flomreducerende effekt og leder vannet tilbake i elva før utløpet til Vangsvatnet. Tunnelen er et flomsikringstiltak, kraftverket er kun et finansieringsverktøy. Kraftverket vil ifølge BKK gi et betydelig økonomisk bidrag til flomtunnelen både direkte og i form av skatteinntekter. Flomdempingseffekten av vannkraftutbygginger er knyttet til magasiner og overføringer, ikke elvekraftverk. Det er viktig å påpeke at også regulerte elver med magasiner under spesielle omstendigheter kan opptre som uregulerte elver, jf. flommen 2014. Åpner «Kraft for endring» for vannkraftutbygginger i vernede vassdrag? Svaret er på et generelt grunnlag ja «i særskilte tilfeller» under forutsetning av at Stortinget godkjenner dette, og et klart NEI for det spesifikke eksempelet som vi brukte for å illustrere poenget. Det er IKKE åpnet for vannkraftutbygging i vernede vassdrag for å finansiere flomsikringstiltak!

Nasjonalt laksevassdrag

BKK og Voss Energi påpeker begge begrensingen som statusen som Nasjonal laksevassdrag setter. I Raundalselva har Palmafossen, omtrent 2 km fra samløpet med Strandaelva, vært et vandringshinder for anadrom fisk. Laksetrappen som ble bygget her på 1950-tallet ble restaurert mot slutten av 80-tallet. I 2002 ble det for første gang påvist naturlig rekrutterte laksunger overfor Palmafossen. Dette åpner en strekning på 7-8 kilometer for lakseproduksjon.⁶ Utfra estimat gjort i NVE Atlas er det ca. 4 km fra Palmafossen og opp til foreslått plassering av kraftverk, jamfør BKK sine planer. Dermed vil man i dette spesifikke forslaget halvere strekningen med potensiale for lakseproduksjon overfor Palmafossen. NVE ga opprinnelig tommelen ned for opprustningssøknaden til Voss Energi i Palmafossen begrunnet i negativ konsekvens for laks. Vedtaket ble påklaget og OED gav i 2015 Voss Energi tillatelse til opprustning etter at man hadde gjort avbøtende tiltak som skulle sikre at konsekvensene for laks ble så liten som mulig⁷. Store flommer er også biologisk viktige for laksen og sjøauren i våre vassdrag. Slike flommer vil blant annet rense elvebunnen, slik at grusen på bunnen holdes fri for alge- og plantevekst, og sikre at fisken kommer til gytegrusen. I tillegg bidrar flommer til å rense rundt steiner, slik at yngelen beholder skjulesteder mot eksempelvis predatorer som den er helt avhengig av for å overleve. I et nasjonalt laksevassdrag kan man ikke godta flere inngrep som får negative konsekvenser for formålet.

Kort om friluftsliv

I kartleggingen av regionale friluftslivsområder i Hordaland utført i 2008 vurderes Raundalselva i høyeste kategori, A – svært viktig. I 1986 beskrev Olje- og energidepartementet verneverdiene slik *"vassdraget inneholder store verneverdier både for vilt- og fiskeinteresser, friluftsliv, kulturminner og naturvitenskap. Ved å gi både Vosso, Flåm, og Undredalsvassdraget varig vern, vil en bevare et større sammenhengende natur- og friluftsområde"*. Friluftsliv var anerkjent allerede i 1986, 30 år senere har verdien for friluftsliv og da kanskje spesielt for vannsport, økt betraktelig.

Regjeringen har blant annet gjennom Energimeldingen konkretisert tanken sine rundt store sammenhengende naturområder med urørt preg. Slike verdier skal vektlegges i forvaltningen og man skal gjøre konkrete vurderinger av eventuelle konsekvenser for slike områder. I Vosso er vektleggingen og vurderingen allerede utført og øvre del er inkludert i Verneplanen for vassdrag. Det understrekes som

⁶ Vossovassdraget http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/370/Vosso_08.pdf

⁷ OED "Palmafossen kraftverk i Voss kommune i Hordaland fylke – klage på NVE sitt vedtak <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200800180/1391232>

sentralt at man ivaretar sentrale føringer dersom man vurderer mulighetene for flomreduserende tiltak i vossovassdraget som vil få innvirkning på dette aspektet.

Finansiering av tiltak for å redusere flom

Flomsikringstiltak betyr ikke vannkraftutbygging. Vannkraftutbygging skal, heller ikke etter nye føringer i Stortingsmeldingen Kraft til endring være en finansiell forutsetning for nødvendige sikringstiltak.

Sikringstiltak mot flom er kostnadskrevenende. Kostnadene vil ofte bli for store for enkeltkommuner å bære. Nettopp derfor er det en tilskuddsordning hos NVE hvor man kan søke om 80% dekning av utgifter, i visse tilfeller mer. Kriterier for vurdering av søknader gjelder sikringstiltak for å verne eksisterende bebyggelse og det legges vekt på at: *«kommunen har gjort det som må anses som rimelig for å ta hensyn til kjent fare for flom og skred i sin arealplanlegging og byggesaksbehandling. Dersom det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til kjente farer, kan søknader avslås eller kravet om egenandel økes.»*⁸

Det er ikke kraftutbygginger som skal sikre hus, hjem og familie til folket på Voss. Det er kommunen som gjennom god planlegging sikrer at man ikke bygger nytt i flomutsatt område og i samarbeid med NVE identifisere løsninger og finansiering av flomsikringstiltak. Kraftutbygging er et sidespor og skaper unødvendig støy i en allerede komplisert problemstilling. I tillegg er dette vedvarende, vi har sett utbyggingsplaner for Raundalselva før. For å få på plass den flomsikringen som folk på Voss trenger må debatten føres innenfor de rammene som statusen til vassdraget gir.

Statens styrker arbeidet med flomsikring og i forslag til statsbudsjett 2017 har regjeringen økt bevilgningen til flom- og skred forebyggende tiltak med 40 millioner og dermed avsatt 350 millioner til formålet for 2017.⁹

Løsninger

FNF Hordaland ønsker å understreke Arbeiderpartiets medlemmer sin merknad i forhold til konsesjonsbehandling i vernede vassdrag som et flomdempende tiltak i Innst. 401 S -2015-2016: *«(medlemmene) forutsetter da at andre flomforebyggende tiltak er utredet først. Slike tiltak kan være en beskyttelse og restaurering av naturtyper som våtmarker, elvesletter, myrer og flommark, som har stor evne til å fordøye betydelige mengder med vann, samt beskyttelse og restaurering av skog i bratt terreng, kantsoner og andre områder som er viktige for å hindre erosjon.»* Merknaden er en utvidelse av første avsnitt under overskriften «Verneplan for vassdrag og flom»; *«Komiteen mener det er viktig å ivareta og bruke naturens egen flomdempende kapasitet. Komiteen mener konsesjonsbehandling for kraftutbygging over 1 MW i vernede vassdrag skal forelegges Stortinget og kun vurderes i de tilfeller der andre flomdempende tiltak er utprøvd, liv og helse står på spill og verneverdiene ikke vil påvirkes nevneverdig.»*¹⁰

⁸ Regelverk for tilskudd til flom- og skredforebygging og miljøtiltak langs vassdrag (kap. 1820, post 60) pkt. 4.4, OED 7. mai 2015 https://www.nve.no/Media/3502/regelverk-for-tilskudd-til-flom-og-skredforebygging-kap-1820-post-60-pdf-1115484_1_1.pdf

⁹ Prop. 1 S Statsbudsjettet 2017, s 36,

http://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2017/dokumenter/pdf/gulbok.pdf

¹⁰ Innst. 401 S – 2015–2016, s31-32, <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2015-2016/inns-201516-401.pdf>

Merknadene må leses som at det er en forutsetning når man vurderer alternativer for flomsikring i vernede vassdrag

- å kartlegge og utrede mulighetene for eventuelle areal bestemmelser som beskytter områder med intakt naturlig flomdempende karakter
- å kartlegge og utrede mulighetene for å restaurere flomdempende naturtyper eller historiske flomløp

Dersom det er nødvendig å gjøre inngrep må man fortrinnsvis se etter egnede løsninger innenfor vassdragets naturlige løp. Vi ønsker i denne anledning å vise til Naturvernlaget på Voss sitt innspill til Multiconsult om flomsikring i eget løp med en estimert kostnadsramme som er betydelig lavere enn rammene som BKK opererer med for 18 km med flomtunnel fra Bjørke til Granvinsfjorden.

Faktorenes rekkefølge er således ikke uten betydning i en mulighetsstudie for flomsikringstiltak i et vernet vassdrag.

Vi imøteser at Multiconsult ivaretar og inkorporerer omtalte forutsetninger i sin mulighetsstudie og sikrer at alternativ som kan gjennomføres innenfor forutsetningene blir fremhevet. Dette er spesielt viktig siden Olje- og energidepartementet allerede har fremmet forslag om konsesjonsbehandling i Opo for stortinget, før mulighetsstudien er ferdigstilt. Basert på en forstudie gjort av en kraftprodusent med dårlig tid for å rekke elsertifikatorstillingen. Vosso og Opo er inkludert i Verneplan for vassdrag og skal ikke flomsikres basert på løsninger som utarbeides på sidelinjen av kraftbransjen.

FNF Hordaland ønsker også å invitere til et møte i denne forbindelse aller helst på friluftslivets hus i Tverrgaten 4-6 for å utdype våre synspunkt i forhold til flomsikring i vernede vassdrag generelt og Vosso spesielt.

Med vennlig hilsen

Ørjan Sælensminde

Fylkeskoordinator Forum for natur og friluftsliv Hordaland

På vegne av organisasjonene

FNF Hordaland er et samarbeidsforum for natur- og friluftsansjoner i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsansjone i fylket. Per i dag er det 10 organisasjoner tilsluttet FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Bergen lokallag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT) og Voss Kajakklubb. Sammen representerer organisasjonene rundt 39.000 medlemmer i fylket.